

*Кузьменко Л.В., канд. техн. наук, доцент каф. ЕА і О, НТУ «ХПІ»
Шапран О.Є., канд. екон. наук, доцент каф. Е і М, НТУ «ХПІ»*

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

Самостійний шлях розвитку вітчизняної економіки характеризується як неспинний процес переходу від індустріального суспільства з відносно високим рівнем промислового виробництва та суспільного життя до такого, якому властивий більш низький рівень економічного потенціалу та стандартів життя переважної частини суспільства. Тобто протягом останніх 25-ти років залишається актуальною проблема подолання кризового стану економіки України. Про це свідчить ряд фактів:

- за період 1991-2014 рр. Україна, згідно [1], досягла найбільшого рівня падіння ВВП – 35%. По цьому показнику вона випередила Молдову (-29%), Грузію (-15,4%), Зімбабве (-2,3%) і Центральноафриканську Республіку(-0,94%). ВВП інших країн зріс: від мінімального приросту в Барбадосі (8,9%) і Таджикистані (10,6%) до максимального – в Китаї (в 10 разів) і Екваторіальній Гвінеї (в 61 раз). Середній темп приросту світового ВВП за цей період становив 87,7%;

- змінився кількісний та якісний характер ВВП. Зменшилися до критичного рівня або зникли зовсім галузі, що визначають технічний прогрес та рівень розвитку економіки в цілому: верстатобудування, точне машинобудування, приладобудування, електроніка, космічна техніка тощо. Основну долю експорту складає сировина, зерно та метал. Це характеризує Україну як аграрно-сировинний придаток розвинутих країн світу;

- стан основних засобів виробництва в більшості галузей економіки – критичний, тобто рівень його зносу досяг межі безповоротності процесу відтворення;

- рівень життя переважної частини суспільства – один з найнижчих у світі;
- відсутня можливість, враховуючи пп.3, 4, не тільки розширеного, а навіть простого відтворення продуктивних сил;
- панування приватної олігархічної форми власності над іншими, як відмічено в роботі [2], служить основою для розквіту корупції, тіньової економіки та загрозою втрати державності.

Враховуючи те, що нинішній період розвитку світового співтовариства характеризується як епоха глобалізації та постіндустріально-економічної формації (постіндустріалізації), можна очікувати, що відмічені вище негативні явища суспільного розвитку України будуть посилюватися, при певних умовах. Підґрунтям для таких суджень можуть служити наступні тенденції.

1. Негативна сторона процесу глобалізації загострює конкурентну боротьбу в міжнародному розподілі праці, вимагає від кожної держави колосальних зусиль, щоб зберегти своє місце в світовій економіці. Для забезпечення конкурентоспроможності економіка кожної країни (окрім супердержав) повинна бути диференційованою, структурованою та спеціалізованою, тобто розвивати ті галузі, які забезпечують їй унікальність та, як наслідок, значні конкурентні переваги протягом тривалого періоду. Україна ж втратила можливість вчасної реструктуризації економіки, розвитку своїх пріоритетних галузей та інтеграції до світової економіки.

2. Ще більш вагомим чинником процесу глобалізації, є зростаючий вплив транснаціональних корпорацій (ТНК) на економічний стан окремо взятих країн, перш за все тих, що намагаються стати на самостійний шлях розвитку. Для України протистояння експансії ТНК є ще більш складною проблемою ніж інтеграція в світову економіку, тому що цей виклик часто не під силу навіть сильно розвинутим країнам та супердержавам. На перший погляд, експансія ТНК сприяє економічному розвитку відстаючих країн,

створюючи нові робочі місця. Але діючи у власних інтересах, вона посилює диспропорції та протиріччя у розвитку цих країн, розміщуючи на їх території, частіш за все, екологічно шкідливе, трудомістке та складальне виробництво або виробництво продукції з низьким ступенем переробки, тим самим посилюючи їх економічну залежність. При цьому, як правило, самі підприємства і продукція, яку вони випускають, належать зарубіжним інвесторам. Отже для того щоб мінімізувати негативний вплив експансії ТНК на національні інтереси України необхідно розробити механізми поєднання відкритості економіки та протекціоністського захисту вітчизняних виробників. На жаль, на сьогодні в Україні вони відсутні.

3. Сьогодні розвиток передових країн світу йде по шляху постіндустріалізації, який базується на вже досягнутому високому рівні продуктивних сил та направлений на заміну технологічних укладів за рахунок всебічного втілення інновацій в організаційні та технологічні процеси різних галузей людської діяльності. Характерною особливістю постіндустріального суспільства є пріоритет людини, її знань і здібностей створювати інтелектуальні продукти. А це, в свою чергу, обумовлює взаємозв'язок гармонійного розвитку суспільства та рівня інноваційного потенціалу створеної ним економіки, що забезпечує конкурентоспроможність економіки окремо взятої країни, відповідно.

Таким чином, ми розглянули основні проблеми та перспективи розвитку економіки України, на базі порівняльного аналізу тенденцій розвитку вітчизняної та світової економіки, відмітили найбільш важливі фактори впливу зовнішнього середовища при цьому. Для більш повного розуміння досліджуваної проблеми необхідно в подальшому виконати аналіз впливу внутрішніх факторів на економіку України як окремо, так і сумісно із зовнішніми факторами.

Література: 1. *Сергій Кораблін*. Велика депресія. Україна. «Дзеркало тижня. Україна» №30, 21 серпня 2015. Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/macrolevel/velika-depresiya-ukrayina-.html>. 2. *Кузьменко Л.В.* Відтворення основних форм власності – необхідна умова створення сучасної держави Україна // Вісник Національного технічного університету «ХП»: збірник наукових праць, тематичний випуск «Технічний прогрес і ефективність виробництва». – Харків: НТУ «ХП», 2015. – №25(1134) – С. 47-51.